

## II. AKTUALNE TEME

### 1. ZAVRŠNO IZVJEŠĆE O RADU POVJERENSTVA ZA POTPORU POTROŠAČA

#### UVOD I SAŽETAK

U okviru aktivnosti usmjerenih na uspješno uvođenje poreza na dodanu vrijednost Vlada RH je 8. siječnja 1998. godine osnovala Povjerenstvo za potporu potrošača sa zadatkom praćenja cjenovnih učinaka poreza na dodanu vrijednost. Točnije, zadaća Povjerenstva je bilo informirati potrošače o prekomjernom povećanju odnosno nedovoljnom sniženju cijena pojedinih proizvoda i usluga koje se opravdava uvođenjem poreza na dodanu vrijednost.

U realizaciji postavljenih ciljeva Povjerenstvo je organiziralo sljedeće aktivnosti:

- snimanje cijena u cijeloj državi čime je Povjerenstvu omogućen ažuran uvid u kretanje cijena odabranih skupina proizvoda;
- u najtiražnijim dnevnim listovima objavljeno je petnaest obavijesti kojima se potrošače obavješćivalo o promjenama cijena konkretnih proizvoda na konkretnim prodajnim mjestima. Obavijesti su, također, sadržavale i informaciju o promjeni cijena koja se mogla opravdati uvođenjem poreza na dodanu vrijednost što je imalo za cilj omogućiti potrošačima da sami ocijene ponašanje pojedinih proizvođača i trgovaca te odluče na kojem će mjestu kupovati;

- za primjedbe, prijedloge i opažanja potrošača u razdoblju od 10. siječnja do kraja svibnja bio je otvoren poseban telefon i telefaks;
- u suradnji s Otvorenom televizijom načinjen je serijal emisija pod nazivom 'Abeceda PDV-a' koja je imala dva cilja. Prvo, kreiran je još jedan kanal komunikacije s potrošačima putem kojeg se potrošače obavješćivalo o opaženim promjenama cijena i objašnjavalo koji se dio opaženih promjena može objasniti PDV-om. Drugo, ponovno su javnosti objašnjene osnovne osobine poreza na dodanu vrijednost;
- održane su tri konferencije za tisak;
- Povjerenstvo je održalo 17 sjednica;
- načinjena su dva izvješća za Vladu RH.

Slijedom raspoloživih podataka Povjerenstvo zaključuje sljedeće:

1. Obrazac kretanja cijena nakon uvođenja poreza na dodanu vrijednost bio je u skladu s očekivanjima. Očekivani jednokratni skok cijena u siječnju jednim je dijelom poništen prosječnim padom cijena tijekom veljače, ožujka i travnja nakon čega se opaža uobičajena mjesečna dinamika kretanja cijena kao i prije PDV-a.
2. Povjerenstvo zaključuje da je opaženi prosječni pad cijena tijekom navedenog razdoblja trebao ipak, upravo zbog uvođenja poreza na dodanu vrijednost, biti i jači što argumentiramo dvjema činjenicama. Prvo, podaci DZS-a pokazuju da su u istom razdoblju cijene proizvođača (u odnosu na prosinac 1997.) snižene za 1,5% što je trebalo naći svoj odraz u sniženju maloprodajnih cijena u većoj mjeri nego što se stvarno dogodilo. Drugo, u potrošačkoj košari Povjerenstva sačinjenoj od tek 64 proizvoda i usluge moguće je naći primjere proizvoda koji su neposredno nakon uvođenja PDV-a poskupjeli za veći postotak od onog koji se može smatrati posljedicom promjene poreznih stopa. Treće, isto tako pronalazimo i primjere proizvoda za koje

je uvođenjem poreza na dodanu vrijednost snižena porezna stopa, a koji nisu pojeftinili niti za razliku u stopama. Ovo nas navodi na zaključak da je u stvarnosti broj ovakvih primjera daleko veći, što onda djelomično ukazuje na razloge zbog kojih pad proizvođačkih cijena nije našao svoj puni odraz i u kretanju maloprodajnih cijena.

3. Slijedom prethodno istaknutih argumenata zaključuje se da je uvođenje poreza na dodanu vrijednost ipak jednim dijelom iskorišteno za proširenje profitnih marži bilo trgovaca bilo proizvođača.
4. Unatoč medijskoj pozornosti, koja je nakon uvođenja poreza na dodanu vrijednost, bila usmjerena na kretanje cijena hrane i unatoč zabrinutosti oko utjecaja mogućeg porasta cijena hrane na standard stanovništva, podaci Povjerenstva pokazuju da je nakon uvođenja PDV-a najveći pritisak na standard stanovništva došao od porasta cijena komunalnih usluga. Koliko komunalne usluge i porast njihovih cijena značajno opterećuju kućni budžet prosječnog potrošača potvrđuju pisma odnosno pritužbe potrošača, dobivene putem potrošačkog telefona i telefaksa, gdje pritužbe na kretanje cijena komunalnih usluga i usluga javnih poduzeća imaju najveću frekvenciju. Povjerenstvo smatra da je najznačajniji uzrok ovakvog kretanja cijena komunalnih usluga monopolski položaj njihovih dobavljača.
5. Kontinuirani porast cijena osobnih usluga isto kao i komunalnih usluga nedvojbeno potvrđuje elementarnu činjenicu da porez nije presudna determinanta cijena. Cijena bilo kojeg proizvoda mijenja se i bez promjene poreza, a rezultat je kako poslovne politike, tako i tržišnog okruženja u kojem djeluju ekonomski subjekti.

6. Sve navedeno ukazuje da mjere usmjerene na uklanjanje monopolskih tržišnih struktura, povećanje snage i stupnja konkurencije te povećanje otvorenosti gospodarstva imaju pozitivne učinke na položaj potrošača, jer smanjuju rigidnost cijena.
7. Gradovi u kojima su tijekom promatranog razdoblja cijene najviše porasle jesu Velika Gorica (7,18%), Sisak (9,79%) i Šibenik (4,92%). Istovremeno, u odnosu na posljednji dan 1997. godine, cijene su tijekom prvih deset mjeseci 1998. godine najmanje porasle u Virovitici (1,16%) i Slavonskom Brodu (1,38%). Razine cijena pokazuju da je Zagreb daleko najskuplji grad u Hrvatskoj, a slijede ga Karlovac, Pula i Velika Gorica, dok su najjeftiniji gradovi Koprivnica i Požega.
8. Podaci ukazuju da je prosječan porast cijena nakon uvođenja poreza na dodanu vrijednost manji u gradovima koji se nalaze blizu državne granice. Isto tako, može se zaključiti da je razina cijena niža u gradovima koji se nalaze bliže državnoj granici. Taj se trend može objasniti blizinom jeftinije i konkurentnije ponude u susjednim zemljama (Slovenija, Austrija, Mađarska).
9. Slijedom svega navedenog Povjerenstvo za potporu potrošača predlaže Vladi RH da se ubrza postupak donošenja Zakona o zaštiti potrošača, te da se preispita mogućnost efikasnijeg upravljanja cijenama komunalnih usluga.

U nastavku se detaljnije opisuju aktivnosti i zaključci Povjerenstva.

## 1. ANALITIČKA OSNOVICA RADA POVJERENSTVA

Kako bi se osigurao neposredan i ažuran uvid u kretanje cijena nakon uvođenja poreza na dodanu vrijednost Povjerenstvo je organiziralo snimanje cijena izabrane skupine dobara i usluga u svim županijskim središtima i to na tri različita prodajna mjesta<sup>1</sup>. Snimanje cijena obavljali su inspektori Financijske policije i to tjedno u razdoblju siječanj - travanj, dva puta mjesečno u razdoblju svibanj - lipanj te od srpnja jedan put mjesečno. Potrošačka košara Povjerenstva, sačinjena od 64 proizvoda i usluga, kreirana je temeljem liste proizvoda i usluga čije se prosječne cijene objavljuju u Mjesečniku Državnog zavoda za statistiku i čije cijene DZS inače snima za potrebe izračunavanja indeksa cijena na malo i indeksa troškova života. Na ovaj se način pokušalo osigurati da proizvodi i usluge odabrani u potrošačku košaru Povjerenstva korespondiraju obrascu potrošnje prosječnog hrvatskog domaćinstva.

Proizvodi i usluge odabrani u potrošačku košaricu Povjerenstva mogu se grupirati u slijedeće skupine: prehrambeni proizvodi i pića, meso, odjeća i obuća, kućanski aparati i namještaj, osobne usluge i prijevoz, dječja hrana i lijekovi, ugostiteljske usluge te komunalne usluge.

Osim što su se prikupljeni podaci o kretanju cijena koristili u svim oblicima komunikacije s potrošačima, Uprava za makroekonomske analize i prognoze Ministarstva financija je sažela pojedinačne informacije sadržane u prikupljenim podacima u indeks cijena

---

<sup>1</sup> Kako Zagreb ima status županije, a istovremeno je i administrativno središte Zagrebačke županije za predstavnika Zagrebačke županije odabrana je Velika Gorica.

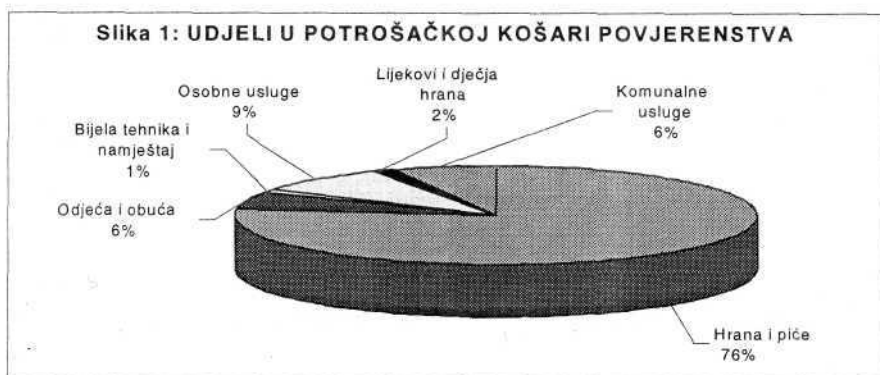
Povjerenstva<sup>2</sup>. Na ovaj je način Povjerenstvo dobilo agregatni pokazatelj kretanja cijena kako na razini cijele države tako i na razini pojedinih gradova u kojima su snimane cijene.

Proizvodi i usluge odabrani u potrošačku košaricu Povjerenstva izabrani su sa ciljem da njome dominiraju proizvodi za koje se, zbog osobina zamijenjenog poreza na promet, očekivalo određeno povećanje cijena - u prvom redu prehrambeni proizvodi koji ujedno čine najveći dio potrošnje socijalno najugroženijih kategorija stanovništva. Zbog istih je razloga u izradi indeksa prehrambenim proizvodima najveći ponder, a kretanje cijena ugostiteljskih usluga nije uzeto u izračunavanje indeksa jer one ipak nisu dio najnužnije potrošnje. Struktura pondera prikazana je slikom 1. **Ovakvim načinom izbora i ponderiranja dobara i usluga u potrošačkoj košarici Povjerenstva osigurano je da indeks cijena Povjerenstva odražava 'najlošiji' scenarij čime je unaprijed uklonjena mogućnost prigovora da, od Vlade osnovano, Povjerenstvo pokušava prikazati stanje boljim nego što ono stvarno jest.**

---

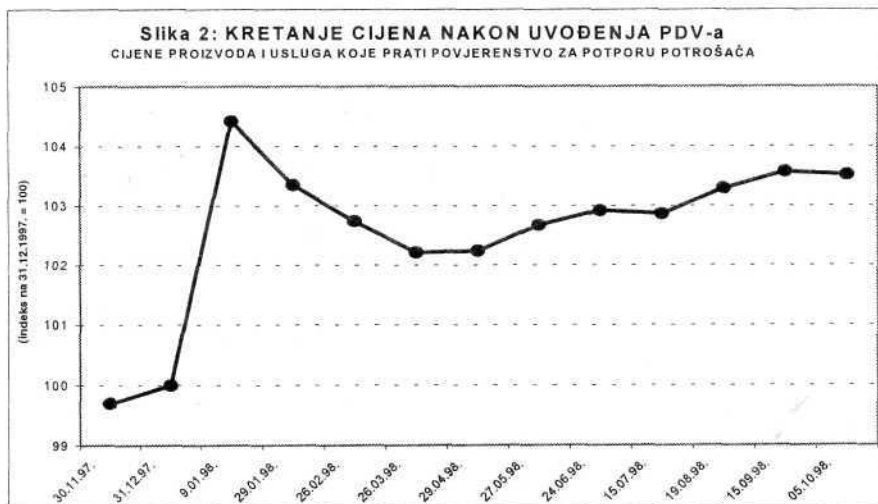
<sup>2</sup> Postupak izrade indeksa odvijao se u slijedećim koracima:

- a) izračunava se prosječna cijena svakog promatranog proizvoda i usluge za svaki grad. Prosječna cijena se izračunava kao jednostavna aritmetička sredina.
- b) prosječne cijene se važu (ponderiraju) udjelom vrijednosti prometa svakog promatranog proizvoda (ili skupine proizvoda) u vrijednosti ukupnog prometa u trgovini na malo. Rezultat koraka a) i b) je indeks cijena grada.
- c) indeksi cijena županijskih središta se važu udjelom broja stanovnika svake promatrane županije u ukupnom broju stanovnika (prema popisu iz 1991. godine).



Izvor: Izračuni Ministarstva financija i PPP

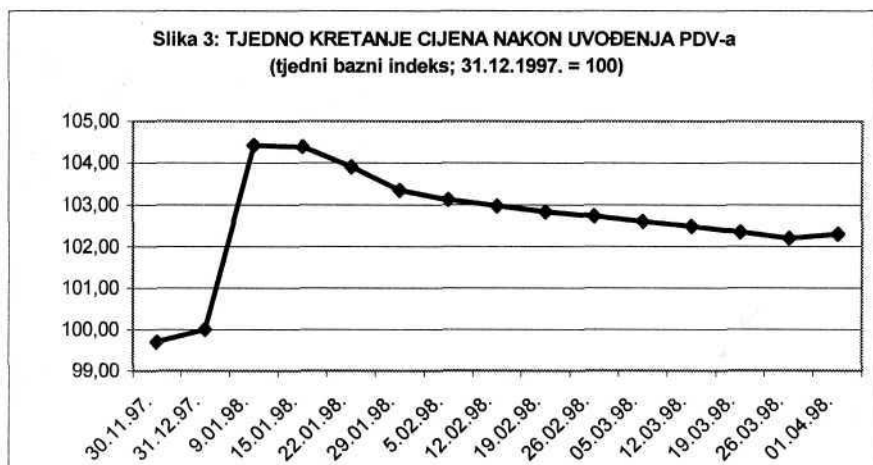
## 2. KRETANJE CIJENA NAKON UVOĐENJA POREZA NA DODANU VRIJEDNOST



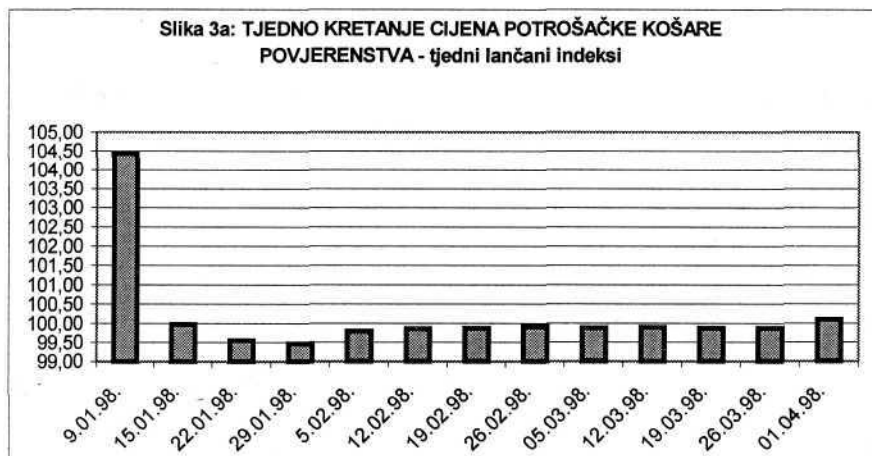
Izvor: Proračuni Ministarstva financija i PPP

Slika 2 prikazuje mjesečni bazni indeks cijena potrošačke košare Povjerenstva odnosno kretanje cijena potrošačke košare u odnosu na 31. prosinca 1997. godine. Slike 3 i 3a prikazuju tjedne bazne i lančane indekse cijena potrošačke košare Povjerenstva i osiguravaju detaljniji uvid u dinamiku prikazanu slikom 2. Točnije, slika 3 prikazuje tjedno kretanje cijena u odnosu na 31. prosinac dok slika 3a prikazuje kretanje cijena tekućeg tjedna u odnosu na prethodni tjedan.

Kao što pokazuje slika 2, neposredno nakon uvođenja poreza na dodanu vrijednost došlo je do prosječnog porasta cijena od 4,42% (mjereno cijenama snimljenim na dan 9. siječnja 1998). Ovakav ishod u prvom tjednu siječnja je rezultat mehaničke zamijene stopa ukinutog poreza na promet sa stopom PDV-a, a nalazi se također i pod snažnim utjecajem prethodno opisanog načina izbora i poderiranja proizvoda i usluga u potrošačkoj košari Povjerenstva - kojom dominiraju proizvodi i usluge za koje se očekivao porast cijena jer su u napuštenom sustavu poreza na promet bili izuzeti od oporezivanja ili oporezovani nižom stopom. Međutim, kao što se zorno vidi sa slike 3, već u trećem tjednu siječnja započelo je razdoblje pada cijena i to pada cijena uzrokovanog upravo porezom na dodanu vrijednost.







Izvor: Izračuni Ministarstva financija i PPP

Opazeno kretanje cijena još je jedanput u praksi potvrdilo poznatu činjenicu da porez, sam po sebi, ne može izazvati kontinuiran porast cijena odnosno inflaciju. Prosječan pad cijena koji je uslijedio nakon početnog skoka, jednim je dijelom, potvrdio procjene da uvođenje poreza na dodanu vrijednost donosi određeni prostor za sniženje cijena, jer iz troškova poslovanja u potpunosti uklanja elemente poreza na promet, odnosno uklanja do tada prisutnu pojavu kaskadnog učinka (kumuliranja poreza na porez u cijeni proizvoda). Međutim, visina prosječnog pada cijena zabilježenog tijekom veljače, ožujka i travnja, također pokazuje da su na potrošače tek djelomično preneseni ukupni pozitivni učinci PDV-a koji su trebali rezultirati ne samo iz sniženja standardne porezne stope, već i iz nestajanja poreza na promet iz troškova poslovanja.

U prilog ovoj tvrdnji govore i podaci Državnog zavoda za statistiku koji pokazuju kontinuiran pad cijena industrijskih proizvoda tijekom 1998. godine kojem su, smatra Povjerenstvo, doprinijeli i pozitivni učinci uvođenja PDV-a na smanjenje troškova poslovanja. Cijene industrijskih

proizvoda su u siječnju 1998. godine bile 0,8% niže nego u prosincu 1997. godine, odnosno 0,4% niže u odnosu na siječanj 1997. godine. Ovakva kretanja nastavljena su u cijelom proteklom razdoblju tako da su cijene industrijskih proizvoda u prvih devet mjeseci 1998. godine bile 0,8% niže nego u istom razdoblju 1997. godine odnosno 2,3% niže nego u prosincu 1997. godine.

Potrebno je, također, istaknuti da uvid u kretanje cijena pojedinih skupina proizvoda isto kao i cijena pojedinih proizvoda pokazuje da je oštrom prosječnom padu cijena u drugoj polovici siječnja značajno pridonio i poseban program Vlade, proizvođača i trgovaca koji je Vlada inicirala za proizvode izuzete od oporezivanja u napuštenom sustavu poreza na promet.

## **2.1. Kretanje cijena po skupinama proizvoda i usluga**

Kretanje indeksa cijena po pojedinim skupinama proizvoda prikazano je tabelom 1, koja otkriva raznoliko kretanje cijena po skupinama proizvoda i usluga i nedvosmisleno otkriva da najveći pritisak na prosječni porast cijena dolazi od jednokratnog porasta cijena lijekova i dječje hrane, te kontinuiranog porasta cijena komunalnih usluga isto kao i osobnih usluga. S druge strane cijene odjeće, obuće i bijele tehnike pokazuju postojan opadajući trend.

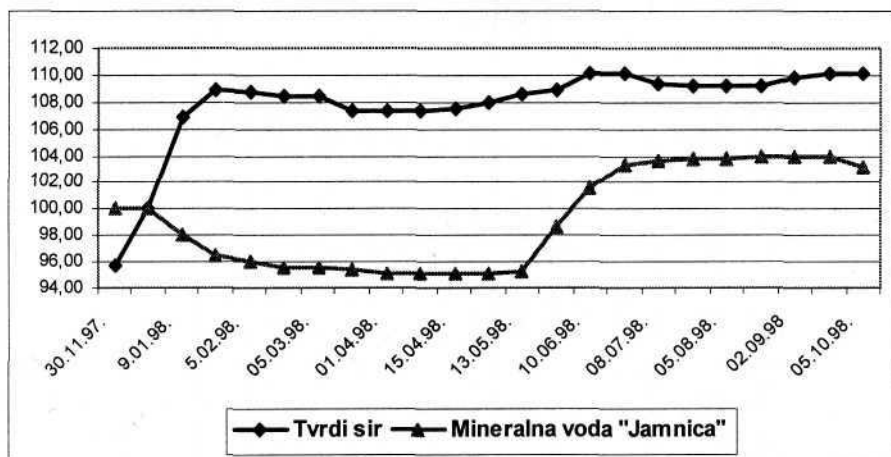
Tabela 1.  
KRETANJE INDEKSA CIJENA PO SKUPINAMA PROIZVODA I USLUGA (31.12.97. = 100)

	9.01. 98.	29.01. 98.	26.02. 98.	26.03. 98.	29.04. 98.	27.05. 98.	24.06. 98.	15.07. 98.	19.08. 98.	15.09. 98.	05.10. 98.
1. Prehrambeni proizvodi i pića	104,73	103,39	102,58	101,93	101,78	102,27	102,49	102,58	103,41	103,64	103,55
2. Meso i mesne prerađevine	103,82	103,14	102,96	102,46	102,42	102,88	102,89	102,47	101,88	101,94	101,97
<b>UKUPNO HRANA</b>	<b>104,54</b>	<b>103,35</b>	<b>102,65</b>	<b>102,03</b>	<b>101,90</b>	<b>102,38</b>	<b>102,57</b>	<b>102,56</b>	<b>103,12</b>	<b>103,32</b>	<b>103,25</b>
3. Odjeća i obuća	98,21	96,24	94,37	92,98	92,45	92,48	92,37	91,59	91,20	90,97	90,80
4. Bijela tehnika i namještaj	97,33	97,03	96,19	95,71	95,15	95,26	95,25	95,04	94,65	94,57	94,13
5. Osobne usluge i prijevoz	102,93	102,81	103,55	103,53	104,11	104,71	105,05	105,23	105,47	105,53	105,66
6. Lijekovi i dječja hrana	118,81	116,66	112,79	112,49	112,49	112,50	112,48	112,48	112,48	112,49	112,49
7. Komunalne usluge	108,06	108,06	108,59	109,15	110,85	111,10	112,38	112,05	112,12	114,22	114,22
<b>SVEUKUPNO</b>	<b>104,42</b>	<b>103,35</b>	<b>102,74</b>	<b>102,21</b>	<b>102,23</b>	<b>102,67</b>	<b>102,92</b>	<b>102,86</b>	<b>103,29</b>	<b>103,57</b>	<b>103,52</b>

Izvor: Izračuni Ministarstva financija i PPP

Kretanje cijena prehrambenih proizvoda vrlo dobro oslikava prethodni zaključak da su pozitivni efekti nestajanja kumulativnog učinka tek djelomično preneseni na potrošače. Naime, ne samo da je prosječno sniženje cijena koje je uslijedilo nakon početnog siječanjskog šoka manje od očekivane prosječne visine kumulativnog učinka već se pokazuje da su cijene nekih proizvoda odmah u siječnju porasle više od onoga što bi se moglo opravdati PDV-om i nastavile dalje kontinuirano rasti tijekom cijelog promatranog razdoblja. Jedan od primjera koji zorno ilustrira ovu tvrdnju je kretanje cijene sira "Podravca" prikazano linijom s kvadratićima na slici 4.

Slika 4. Kretanje cijene tvrdog sira "Podravca" i mineralne vode "Jamnica"



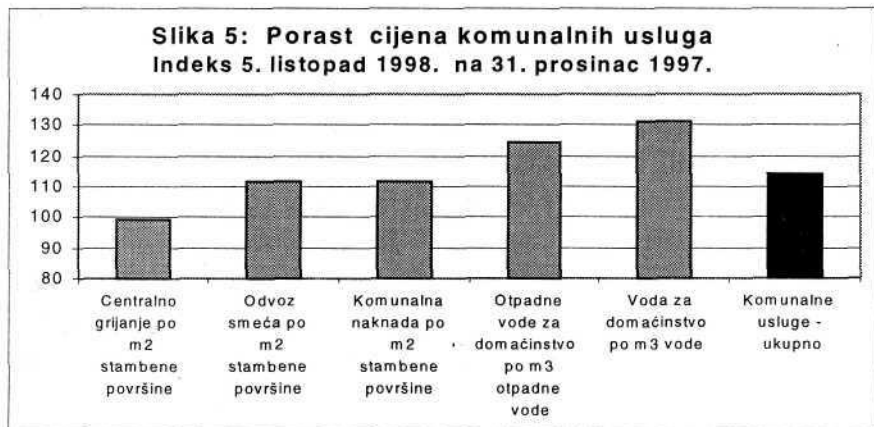
Izvor: Izračuni Ministarstva financija i PPP

Vidljivo je da je u konkretnom slučaju skok od 6,91% početkom siječnja pretvoren u kontinuirani rast koji je 5. listopada rezultirao 10,2% većom cijenom ovog proizvoda u odnosu na onu koja je vrijedila 31. prosinca, a koji se može tek manjim dijelom objasniti uvođenjem PDV-a. U spomenutom primjeru uvođenje PDV-a bi se moglo 'okriviti' za početni porast cijena u rasponu 1,9% (kumulativni učinak 4,6%) do 5,6% (kumulativni učinak 0%), ali se PDV-om nikako ne može objasniti niti ukupan iznos početnog skoka niti daljnji kontinuirani rast. Isto tako, i u

vrlo uskom uzorku proizvoda i usluga koje je pratilo Povjerenstvo, moguće je naći primjere koji pokazuju da su ili proizvođači ili trgovci, djelomično ili u potpunosti, preuzeli u svoju dobit (ili troškove) prostor za sniženje cijene stvoren uvođenjem poreza na dodanu vrijednost. Ilustrativan primjer je kretanje cijene mineralne vode 'Jamnica' (linija s trokutićima na slici 4) koja predstavlja primjer proizvoda za koji je PDV donio sniženje zakonske porezne stope odnosno što znači da čak i ako u cijeni mineralne vode nije postojao element poreza na porez odnosno kumulativni učinak, njezina je cijena trebala pasti za 4,5%. Kao što pokazuje slika 4 (linija s trokutićima) cijena mineralne vode je tijekom prvih pet mjeseci ove godine stvarno i snižena, ali je danas za više od 3% veća nego 31. prosinca prošle godine.

Oba navedena primjera nedvosmisleno pokazuju elementarnu činjenicu: **porez na potrošnju bilo kojeg oblika, pa tako i porez na dodanu vrijednost, nije niti jedina niti presudna determinanta cijene. Cijena bilo kojeg proizvoda mijenja se i bez promjena poreza, a rezultat je kako poslovne politike tako i poslovnog okruženja u kojem djeluju ekonomski subjekti.**

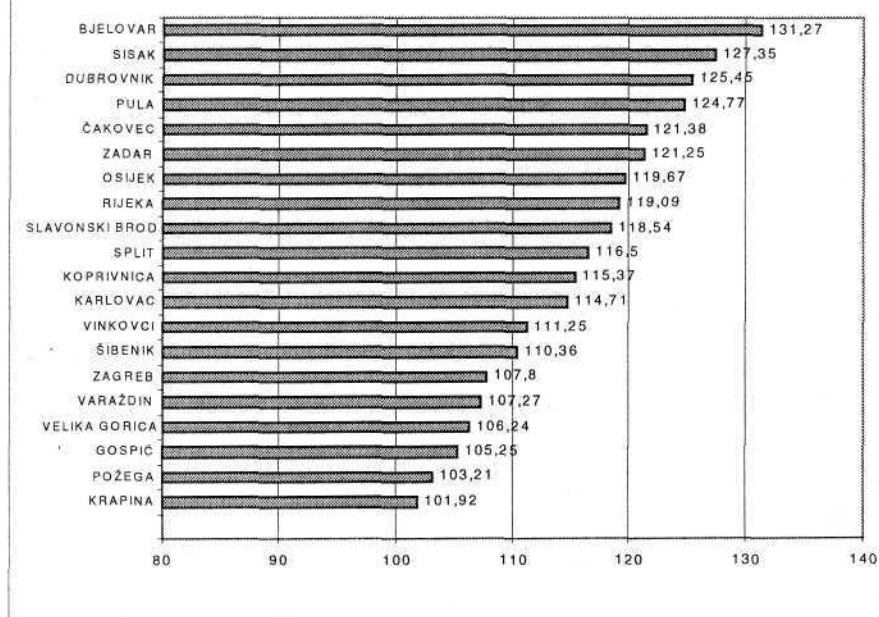
Kao što je već istaknuto, tabela 1 jasno pokazuje da najveći pritisak na kretanje ukupnog indeksa dolazi od komunalnih usluga čije cijene kontinuirano rastu iz mjeseca u mjesec i bile su početkom listopada u prosjeku 14,22% više nego posljednjeg dana 1997. godine. Vrijedi podsjetiti da su u napuštenom sustavu poreza na promet ove usluge bile opterećene s 10% poreza na promet zbog čega je nakon uvođenja poreza na dodanu vrijednost njihova cijena mogla porasti najviše 10,9% što je postotak povećanja u slučaju nepostojanja kumulativnog učinka. Međutim, kao što pokazuju slike 5 i 6 prosječan porast cijena komunalnih usluga, krije mnogo drastičnija povećanja po pojedinim vrstama usluga i u pojedinim gradovima.



Izvor: Izračuni Ministarstva financija i PPP

Podaci Povjerenstva pokazuju da su tijekom 1998. godine najviše porasle cijene pitke vode (prosječno 31,15%), otpadne vode (prosječno 24,67%) i komunalna naknada (prosječno 11,76%). Čak i u prosjeku radi se o ogromnim povećanjima dok se, promatrano po gradovima, pokazuje da je jedinična cijena pitke vode porasla najviše u Sisku (105,2%), Puli (69%) i Dubrovniku (54%), dok su najbolje prošli građani Varaždina koji u 1998. godini pitku vodu plaćaju tek 1.6% više nego krajem 1997. godine. Slično, jedinična cijena otpadnih voda porasla je najviše u Sisku (91,1%) i Slavonskom Brodu (40,8%), dok je u Osijeku ostala tijekom proteklih deset mjeseci jednaka onoj iz prosinca 1997. godine. U prosjeku to znači, kao što pokazuje slika 6, da su komunalne usluge najviše poskupjele u Bjelovaru (31,27%) i Sisku (27,35%), a najmanje u Krapini (1,92%) i Požegi (3,2%)

Slika 6: Indeks cijena komunalnih usluga  
5. listopada 1998. na 31. prosinac 1997.



Izvor: Izračuni Ministarstva financija i PPP

Povjerenstvo zaključuje da sama činjenica kontinuiranog porasta cijena komunalnih usluga tijekom proteklih deset mjeseci, isto kao i drastična povećanja cijena po pojedinim gradovima, predstavljaju najjasniji dokaz da porez na dodanu vrijednost nije niti odlučujući činilac niti razlog takvog kretanja cijena. Uzroke oštrog uzlaznog kretanja cijena komunalnih usluga treba, kako nas je izvijestilo resorno Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, jednim dijelom tražiti i u otpočinjanju primjene određenih odredbi Zakona o komunalnom gospodarstvu. Međutim, Povjerenstvo smatra da je postojanje lokalnih monopola i njihovo nastojanje za ostvarivanjem visokih ekstra profita temeljni i najvažniji uzrok porasta cijena ove skupine usluga. Temeljem raspoloživih podataka i prethodno opisanih kretanja **Povjerenstvo**

**zaključuje da, unatoč zabrinutosti koja je u javnosti postojala u pogledu učinaka uvođenja PDV-a na cijenu hrane, najveći pritisak na standard stanovništva nije došao od promjena cijena hrane već od prethodno opisanog kontinuiranog porasta cijena komunalnih usluga čiji se rast, između ostalog i zbog sezonskih učinaka, može očekivati i u preostalom dijelu godine.**

Negativan učinak cijena komunalnih usluga na standard stanovništva dodatno se pojačava kada se uzme u obzir pritisak koji takvo kretanje proizvodi na troškove poslovanja svih ostalih gospodarskih subjekata što se onda s određenim vremenskim pomakom odražava i u njihovima cijenama.

## **2.2. Kretanje cijena po gradovima**

Tabela 2 prikazuje kretanje indeksa cijena Povjerenstva po gradovima.

Tijekom proteklih deset mjeseci cijene su u odnosu na kraj prošle godine u prosjeku najviše porasle u Sisku (9,79%)<sup>3</sup>, Velikoj Gorici (7,18%), Dubrovniku (4,55%) i Puli (4,49%). S druge strane cijene su u ovoj godini najmanje porasle u Virovitici (1,16%), Slavskom Brodu (1,38%) i Splitu (1,86%). Slika 7 prikazuje gradske indekse za prehrambene proizvode gdje je poredak gradova prema visini poskupljenja prehrambenih proizvoda gotovo jednak kao i u tabeli 2 (što je i razumljivo s obzirom na strukturu pondera).

---

<sup>3</sup> U Sisku je nakon 10. lipnja, zbog zatvaranja dućana "Sutla" Šenkovec, ovo prodajno mjesto zamijenjeno novim mjestom snimanja cijena koje ima višu razinu cijena zbog čega dolazi do naglog skoka indeksa za Sisak. Međutim, i bez ove promjene Sisak je bio u skupini gradova u kojima je nakon uvođenja PDV-a došlo do najvećeg porasta cijena tako da ova promjena nije bitno utjecala na cjelokupan zaključak o porastu cijena u Sisku.

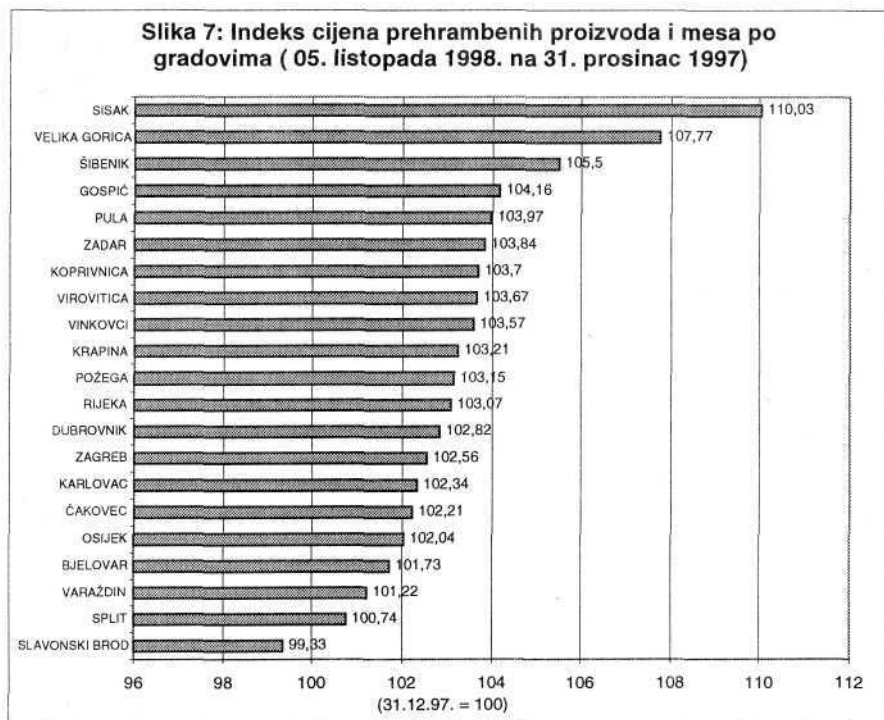


Tabela 2:  
KRETANJE INDEKSA CIJENA PO PROMATRAMIM GRADOVIMA (31.12.1997. = 100)

	09.01. 98.	29.01. 98.	26.02. 98.	26.03. 98.	29.04. 98.	27.05. 98.	24.06. 98.	15.07. 98.	19.08. 98.	15.09. 98.	05.10. 98.
SISAK	105,49	104,23	104,65	104,40	102,46	102,87	105,01	105,12	107,18	109,80	109,79
VELIKA GORICA	105,36	104,97	104,65	104,54	105,01	105,65	105,68	106,14	106,62	106,83	107,18
ŠIBENIK	104,49	103,92	103,60	103,58	103,66	103,86	104,44	103,98	104,90	104,78	104,92
DUBROVNIK	103,97	103,12	103,09	102,90	103,21	104,34	105,48	105,84	105,61	105,75	104,55
PULA	105,57	104,47	103,67	103,37	103,26	103,96	104,36	104,07	104,49	104,49	104,49
KOPRIVNICA	106,05	104,46	103,80	103,49	103,01	102,71	103,04	103,33	103,79	103,93	104,16
ZADAR	105,74	104,70	104,28	104,25	104,30	104,46	104,38	104,66	104,18	103,88	103,87
RIJEKA	103,70	103,21	103,52	103,24	103,41	103,20	103,56	103,25	104,64	103,99	103,77
GOSPIĆ	105,13	104,68	103,77	103,15	102,83	103,06	103,27	103,28	103,76	103,67	103,58
VINKOVCI	103,00	102,29	103,35	102,86	102,65	102,76	102,75	102,75	103,04	103,48	103,48
KRAPINA	105,60	104,35	103,07	102,59	102,33	103,49	103,00	103,12	103,41	103,21	103,19
ČAKOVEC	103,66	101,26	100,72	100,50	100,94	101,08	102,53	102,59	102,25	102,76	102,89
OSIJEK	106,58	105,44	101,85	101,54	100,60	100,78	101,19	101,18	102,04	102,66	102,77
KARLOVAC	104,45	102,84	102,82	101,95	102,05	102,05	102,84	102,43	102,75	103,05	102,76
POŽEGA	105,91	103,73	103,26	102,30	102,78	102,13	102,14	102,40	103,06	102,60	102,58
ZAGREB	102,77	101,98	101,76	101,00	101,74	102,99	102,73	102,50	102,47	102,66	102,40
VARAŽDIN	106,40	104,71	102,85	100,22	100,44	101,22	100,97	101,13	101,78	102,08	102,16
BJELOVAR	102,21	100,64	102,20	101,74	101,28	101,22	101,04	100,87	101,94	101,80	101,88
SPLIT	103,08	101,78	100,93	100,15	101,01	101,68	101,74	101,30	101,15	101,71	101,86
SLAVONSKI BROD	104,59	102,81	101,64	101,30	100,99	101,07	101,03	101,05	101,60	101,83	101,38
VIROVITICA	105,37	105,19	102,52	102,37	101,27	100,35	100,41	101,04	100,77	100,96	101,16
UKUPNO	104,4	103,4	102,7	102,2	102,2	102,7	102,9	102,9	103,3	103,6	103,5

Izvor: Izračuni Ministarstva financija i PPP

Zanimljivo je primijetiti da najmanji porast cijena bilježimo u gradovima blizu državne granice gdje snagu domaće konkurenciju pojačava i malogranični uvoz.



Izvor: Izračuni Ministarstva financija i PPP

Do sličnog zaključka dolazimo i analizom razina cijena. Iako analiza razine cijena prelazi okvire ovog izvješća, raspoloživi podaci nam omogućuju rangirati gradove i prema vrijednosti potrošačke košare. U cilju rangiranja gradova prema vrijednosti potrošačke košare izračunata je vrijednost prehrambenih proizvoda, osobnih usluga (bez međugradskog prijevoza) te lijekova i dječje hrane (sve iz potrošačke košare Povjerenstva) na dan 5. listopada 1998. Rezultati su prikazani

prvom i drugom kolonom u tabeli 3, dok treća, četvrta, peta i šesta kolona, jednim dijelom, objašnjavaju uzroke takvog rezultata. Naime, posljednje četiri kolone tabele 3 prikazuju vrijednost dviju najvećih skupina proizvoda uzetih u izračunavanje ukupne vrijednosti košarice prikazane u drugoj koloni. Iako se Zagreb ne nalazi među vodećim gradovima po porastu cijena nakon uvođenja PDV-a, pokazuje se da je Zagreb daleko najskuplji grad u Hrvatskoj. Međutim, vodeće mjesto Zagreba u ukupnoj vrijednosti košarice se, kao što pokazuju kolone četiri i šest, ne može objasniti cijenom prehrambenih proizvoda i mesa, već visinom cijena osobnih usluga. Opaža se, također, da se među skupljim gradovima, dakle u gornjem dijelu tabele 3, nalaze i gradovi u kojima su zabilježena i najveća povećanja cijena - Velika Gorica, Pula i Dubrovnik. Kao i u tabeli 2 među jeftinijim gradovima, odnosno u donjem dijelu tabele 3, se nalaze gradovi smješteni blizu državne granice, gdje se opet može uočiti pozitivan učinak veće uvozne konkurencije. Naravno, ovaj rezultat dobiven je na osnovi dijela košarice Povjerenstva, u obzir nisu uzete komunalne usluge, tekstilni proizvodi i bijela tehnika jer njihove cijene nije bilo moguće na konzistentan i usporediv način uključiti u ocjenu razine cijena.

Tabela 3:  
**PREGLED RAZINA CIJENA PO GRADOVIMA – VRIJEDNOST DIJELA POTROŠAČKE KOŠARE  
 POVJERENSTVA NA DAN 5. LISTOPADA 1998.**

Grad	Ukupno košara* (u kunama)	Grad	Prehrambeni proizvodi (u kunama)	Grad	Meso i mesne preradevine (u kunama)
1	2	3	4	5	6
ZAGREB	899,1	KARLOVAC	372,4	PULA	214,5
KARLOVAC	828,8	ZAGREB	371,9	VARAŽDIN	211,0
PULA	828,1	KRAPINA	369,6	RIJEKA	204,5
VEL. GORICA	815,0	VEL. GORICA	365,4	GOSPIĆ	203,1
DUBROVNIK	806,2	DUBROVNIK	363,8	VEL. GORICA	201,5
SISAK	799,3	SL. BROD	361,7	ZAGREB	200,4
RIJEKA	786,9	PULA	359,9	ZADAR	198,6
SPLIT	773,4	VINKOVCI	358,6	SISAK	193,9
OSIJEK	773,1	ZADAR	346,5	DUBROVNIK	189,3
GOSPIĆ	772,9	OSIJEK	343,6	KARLOVAC	189,3
BJELOVAR	767,1	ŠIBENIK	342,6	BJELOVAR	185,4
VARAŽDIN	766,6	SISAK	339,6	ŠIBENIK	184,4
SL. BROD	760,7	ČAKOVEC	335,1	SPLIT	182,9
ZADAR	756,5	VARAŽDIN	333,8	ČAKOVEC	181,0
KRAPINA	751,4	RIJEKA	332,7	KRAPINA	177,4
ČAKOVEC	749,1	POŽEGA	331,8	OSIJEK	177,2
VINKOVCI	748,9	GOSPIĆ	328,4	VIROVITICA	175,1
ŠIBENIK	734,8	BJELOVAR	320,2	VINKOVCI	172,7
VIROVITICA	734,6	SPLIT	315,2	POŽEGA	170,8
POŽEGA	724,9	VIROVITICA	312,8	SL. BROD	169,4
KOPRIVNICA	703,1	KOPRIVNICA	311,5	KOPRIVNICA	164,2

Izvor: Izračuni Ministarstva financija i PPP

\* prehrambeni proizvodi, meso i mesne preradevine, osobne usluge bez gradskog i međugradskog prijevoza te lijekovi i dječja hrana

### 3. KOMUNIKACIJA S POTROŠAČIMA

Povjerenstvo je u svome djelovanju nastojalo koristiti sve raspoložive oblike javnog komuniciranja te na što učinkovitiji način odgovoriti na veliko zanimanje s kojim su mediji pratili njegov rad. Osim prostora koje su radu Povjerenstva posvetili sami mediji osnovni načini komunikacije Povjerenstva s potrošačima bili su:

- plaćene obavijesti u šest najtiražnijih dnevnih novina;
- tzv. potrošački telefon i telefaks na koji su potrošači mogli Povjerenstvu priopćiti sva svoja opažanja, primjedbe i prijedloge;
- u suradnji s Otvorenom televizijom Povjerenstvo je organiziralo serijal od šest polusatnih emisija pod nazivom "Abeceda PDV-a".

Tijekom prvih pet mjeseci primjene PDV-a Povjerenstvo je objavilo petnaest obavijesti u najtiražnijim dnevnim listovima - Večernji list, Vjesnik, Slobodna Dalmacija, Glas Istre, Novi list i Glas Slavonije. Cilj objavljivanja obavijesti bio je informirati potrošače o cijenama konkretnih proizvoda iz potrošačke košarice Povjerenstva na konkretnim prodajnim mjestima. Obavješćivanjem potrošača o promjenama cijena koje se mogu opravdati PDV -om i stvarnim promjenama cijena konkretnih proizvoda na konkretnim prodajnim mjestima nastojalo se poručiti potrošačima da porez na dodanu vrijednost nije jedini krivac za promjene (povećanje) cijena te da se PDV ne može okriviti za svako povećanje cijena. Drugo, ukazujući na postojeće razlike u cijenama željelo se povećati razinu informiranosti potrošača o razlikama u cijenama u njihovu gradu te djelovati na obrasce potražnje.

Za pitanja, primjedbe, prijedloge i opažanja potrošača bio je u razdoblju od siječnja do kraja svibnja otvoren poseban broj telefona i telefaksa. Slijedom dobivenih pitanja Povjerenstvo je strukturiralo svoje obavijesti, na dio pitanja nastojalo se odgovoriti na konferencijama za tisak ili u TV serijalu realiziranom u suradnji s Otvorenom televizijom. Isto tako, pitanja na koja nije moglo odgovoriti samo Povjerenstvo prosljeđena su

nadležnim službama Ministarstva financija isto kao i drugim Ministarstvima. Pregled primljenih pisama i telefonskih upita pokazuje da su se potrošači najviše žalili na kretanje cijena komunalnih usluga isto kao i cijena proizvoda i usluga koje osiguravaju javna poduzeća.